

20 березня

Група 209

Всесвітня історія

Урок 23 . Ізраїль, Ісламський Світ та Африка в повоєнний період.

Всесвітня історія Т.Ладиченко

Параграф 19, ст.96-103 опрацювати

Письмово ст. 103 завдання 1-2 інформаційне; в конспекті записати

Створення держави Ізраїль. Перша арабо-ізраїльська війна.

Ідея створення Держави Ізраїль має давні корені. Але всі спроби формування незалежної країни зазнавали краху. Нова можливість розбудови самостійної держави виникла в повоєнні роки на хвилі переділу світу та формування нового світового порядку. Підтримка цієї ідеї світовим співтовариством зміцніла з огляду на жахливе винищення євреїв під час другої світової війни — так званий «голокост».

До листопада 1945 р. обстановка в Палестині різко загострилася. Вона характеризувалася посиленням англо-єврейського й арабо-єврейського протистояння. В ситуації, що склалася, уряд Великобританії змушений був піти на створення *англо-американської комісії з палестинської проблеми*. Проте Рада ЛАД відкинула в червні 1946 р. рекомендації комісії. Негативною була реакція сіоністських кіл, оскільки їх не влаштовувало збереження мандатного режиму управління Палестиною. Спроби Великобританії знайти компромісне рішення проблеми також не мали успіху. Тим часом ситуація в Палестині продовжувала загострюватися. Тоді Великобританія у *квітні 1947р. винесла палестинську проблему на обговорення ООН*. При цьому вона розраховувала використати механізм голосування ООН на свою користь і продовжити мандат на Палестину.

Питання про створення незалежної єврейської держави було порушено на *другій сесії Генеральної Асамблеї ООН*. Саме на цій сесії розпочалося протистояння з палестинської проблеми США та СРСР з одного боку і Великобританії з іншого.

З квітня 1947 р. по травень 1948 р. палестинська проблема багаторазово обговорювалася на сесіях Генеральної Асамблеї ООН і засіданнях Ради Безпеки ООН. *США* підтримували *ідею створення в Палестині єврейської держави*, пропонуючи різноманітні плани її майбутнього устрою. *Радянський Союз* спершу виступив за скасування мандата Великобританії на Палестину, виведення звідти англійських військ та *створення двоєдиної арабо-єврейської федеративної держави*. Однак ця пропозиція була відхилена як арабськими, так і єврейськими представниками. Згодом Радянський Союз висловився за *створення на території Палестини двох незалежних держав*.

У квітні 1947 р. *ТА ООН* ухвалила рішення створити спеціальний комітет ООН у справах Палестини, до складу якого ввійшли представники Австралії, Канади, Гватемали, Індії, Ірану, Нідерландів, Перу, Швеції, Чехословаччини, Уругваю та Югославії. 7 з 11 його членів підписали звіт, що рекомендував утворити на території Палестини дві держави — арабську і єврейську та надати міжнародний статус Єрусалиму.

Спеціальний комітет у справах Палестини схвалив 25 квітня 1947 р. *план її поділу*, більшістю голосів прийнятий *другою сесією ТА ООН*, що проходила у Нью-Йорку з 16 вересня по 29 листопада 1947 р. 29 листопада 1947 р. було прийнято *резолуцію 181/П*, за яку проголосували 33 країни, включаючи СРСР і США, проти — 13 (усі арабські країни, Афганістан, Туреччина, Пакистан, Індія, Куба та Греція), 10 утрималися, включаючи Великобританію.

У відповідності з резолюцією 181/П на колишній підмандатній території Палестини мали утворитися дві держави — *єврейська (площа 14,1 тис. кв. км — 56 % території Палестини, населення 1 008 800 чоловік) і арабська (площа 11,1 тис. кв. км — 43 % території Палестини, населення 758 520 чоловік)*. В окрему міжнародну зону виділялося місто Єрусалим та його околиці (1 % території Палестини, населення 205 230 чоловік). Згідно з цією ж резолюцією *скасовувався англійський мандат на Палестину*. Був визначений термін виведення англійських військ — до 1 серпня 1948 р. Передбачалося проголосити незалежність обох держав не пізніше 1 жовтня 1948 р.

Таким чином, в історично арабському регіоні мала постати єврейська держава. До того ж експансіоністські амбіції нової держави невпинно штовхали її до відкритого протистояння з арабським світом. Уже цих чинників було досить для виникнення конфлікту, але до них додалися ще й незважені, а часто відкрито агресивні зовнішньополітичні кроки Ізраїлю та відкрите ігнорування інтересів арабського населення. Все це в сукупності й породило *близькосхідний конфлікт*, який триває вже 50 років.

Отже, на території Палестини мали утворитися дві держави: Ізраїль і Палестина. Така перспектива задовольняла зовнішньополітичні інтереси як США, так і СРСР. СРСР прагнув закріпитися у багатому на нафту регіоні, і «плацдармом» для цього мав стати Ізраїль. Москва намагалася повернути всі економічні привілеї, якими користувалася на Близькому Сході царська Росія (адже цей регіон є одним з найширших ринків збуту зброї). Приблизно таку ж мету ставили собі США. Основною перешкодою для реалізації радянської й американської близькосхідної політики було домінування в цьому регіоні Великобританії, що й зумовило збіг позицій США й СРСР. Великобританія ж, прагнучи зберегти свої позиції на Близькому Сході, пропонувала створити одну єврейсько-арабську державу з особливим внутрішнім устроєм.

Але між двома сесіями ГА ООН Сполучені Штати кардинально змінили свою позицію на користь Великобританії. Проаналізувавши загальносвітову кон'юнктуру, у Вашингтоні дійшли висновку, що посилення впливу СРСР на Близькому Сході може мати вкрай небажані для США наслідки, про що яскраво свідчила ситуація в Східній Європі. Крім того, США сподівалися на певні поступки з боку Великобританії. Тож у Вашингтоні визнали за необхідне взяти курс на політичний та військово-стратегічний союз із арабським світом, а не державою євреїв у Палестині, яка ще не існувала.

Це й спричинилося до відмови США від підтримки рішення другої сесії ГА ООН про створення двох незалежних держав на території Палестини. Цього разу США рішуче обстоювали ідею створення єдиної єврейсько-арабської держави. Приклад Сполучених Штатів у цьому наслідували інші держави, й зокрема, звичайно, країни Латинської Америки.

Таким чином утворився англійсько-американський блок, що становив не менш ніж 80 % складу всіх делегацій. Це означало, що ідею створення в Палестині незалежної єврейської держави поховано. Але багато в чому завдяки рішучим і винахідливим діям голови української делегації В Тарасенка позачергова сесія Генеральної Асамблеї в Нью-Йорку ухвалила де-юре рішення попередньої, другої сесії Генеральної Асамблеї ООН 1947 р. про створення на території Палестини єврейської держави Єдиною можливістю зберегти чинність цього рішення було не допустити голосування на позачерговій сесії англійського проекту резолюції до 18-ї години 14 травня 1948 р , як того вимагав регламент сесії І цією можливістю скористався В Тарасенко, якому вдалося зірвати голосування сесії з англійського проекту.

Тієї самої ночі в Тель-Авіві було проголошено *конституювання незалежної Держави Ізраїль та створено його перший тимчасовий уряд на чолі з Бен-Гуріоном*. Розпочалася розбудова нової держави. Цю державу одразу визнали США й СРСР.

Тим часом арабські країни готувалися до війни. Ще в грудні 1947 р. з метою протидії поділові Палестини була створена *Армія визволення Палестини*, три тисячі бійців якої були направлені в Палестину в січні 1948 р.

Великобританія вирішила не перешкоджати розв'язуванню арабо-єврейського конфлікту і заявила, що з *15 травня 1948 р. (з дня проголошення Держави Ізраїль) вона припиняє чинність свого мандата на Палестину*.

В той самий день на територію Палестини вступили регулярні війська Єгипту, Сирії, Лівану та Йорданії. Уряди цих країн, а також Саудівської Аравії та Ємену оголосили війну Ізраїлю. Розпочалася *перша арабо-ізраїльська (палестинська) війна*.

Війна в Палестині точилася до весни 1949 р. з перервами, пов'язаними з посередницькими зусиллями.

Арабську єдність підірвали гострі суперечності. Армія визволення Палестини підкорялася великому, муфтію Єрусалима. З усіх арабських країн лише одна Йорданія мала сучасну армію — *Арабський^легіон*, яким командував англієць генерал *Глабб*. Король Йорданії формально став головнокомандувачем арабських збройних сил.

Однак, незважаючи на розкол арабських сил і якісну перевагу армії Ізраїлю, на початковому етапі воєнні дії в Палестині розвивалися на користь арабських країн. Арабський легіон завоював центральну частину Палестини, включаючи стару частину Єрусалима. Іракські війська здобули ряд міст (Наблус, Дженін), єгипетські війська зайняли Безр-шеву.

Ізраїль спирався на підтримку світового співтовариства, яка дістала відображення в наданні йому військової допомоги, в тому числі Сполученими Штатами і СРСР.

Із трибуни ООН радянський, а також український представники вимагали виведення арабських військ із території Ізраїлю. Значну допомогу надали Ізраїлю Чехо-словакчина, Угорщина, Польща, Румунія, Болгарія.

Ізраїль завдав арабам ряд поразок і захопив значну частину територій, виділених ООН для створення арабської палестинської держави, частину Єрусалима. Західний берег річки Йордан і східна частина Єрусалима були анексовані Йорданією. Сектор Таза відійшов під контроль Єгипту.

*Війна завершилася в лютому—липні 1949 р. укладенням Ізраїлем угод про перемир'я з Єгиптом (24 лютого), Йорданією (3 квітня), Сирією (20 липня). Угоди мали тимчасовий характер і не врегулювали остаточно територіальні питання. Переговори проходили на грецькому острові Родос за посередництва представників ООН. Делегати арабських країн спілкувалися з ізраїльською делегацією лише через представників ООН, підкреслюючи таким чином своє невизнання законності існування Держави Ізраїль. Згідно з угодами про перемир'я між Ізраїлем і арабськими країнами були встановлені *тимчасові кордони*, по обидві сторони яких створювалися *демільтаризовані зони*. Контроль за додержанням перемир'я покладался на *спеціальну комісію ООН*.*

Отже, головним наслідком першої арабо-ізраїльської війни стало виникнення проблеми близькосхідного врегулювання — однієї з ключових проблем післявоєнних міжнародних відносин.

Палестинська проблема дедалі загострювалася. Рішення про створення палестинської держави не було виконано внаслідок ряду причин, а саме:

- окупації Ізраїлем значної частини території палестинської держави;
- роз'єднаності арабських країн, поділу між Єгиптом і Йорданією частини території палестинської держави;
- втручання наддержав, які змагалися за втягнення цього регіону у свої сфери впливу.

*Внаслідок арабо-ізраїльської війни 1948—1949 рр. понад 900 тис. палестинців стали біженцями. Всі спроби посередницької комісії ООН добитися хоча б часткової репатріації біженців, що відповідало рішенням ГА ООН, не мали успіху. Наприкінці 1951 р. посередницька комісія склала свої повноваження. Згідно з рішенням ООН було створено спеціальне *Агентство Об'єднаних Націй з надання допомоги біженцям та їхнього працевлаштування (ЮНРВА)*.*